

Gammal svenskudde ett av Europas stora fyrresmål

Mats Carlsson Lénart text och foto

Kap Arkonas båda fyrar. Den gamla fyren till vänster.

Kap Arkona på tyska östersjökusten med sina dubbla fyrtorn är en av Europas mest besökta fyrplatser. Nära Sverige och på en ö som var svensk ända till 1815.

Fram till murens fall 1989 var fyrplatsen Kap Arkona ett avspärrat och oåtkomligt område i Östtyskland. DDR-regimen använde den klippiga udden med sin ståtliga fyrplats som militärbas. 1990 öppnades området formellt som sevärdhet och redan första året kom c:a 400 000 besökare. Men sen har nordudden på Tysklands största ö Rügen utvecklats än mer och nu kommer 700 000 människor årligen.

Rügens nordkust består av höga kritklippor som stupar ner i havet. Ön var svensk i nästan 167 år och var ett av de kontinentala områden i det svenska

stormaktsväldet där den blågula fanan vajade allra längst, ända till 1815.

Behovet av en fyr diskuterades tidigt men det var inte förrän i början av 1800-talet – när ön blivit en del av det växande Preussen – som planerna blev verklighet.

År 1828 tändes det fyrtorn, ritat av den berömda arkitekten Carl Friedrich Schinkel, som än idag anses som ett av Europas vackraste. Men redan några decennier senare byggdes ett nytt och högre fyrtorn intill Schinkels för att tillgodose fartygens önskemål om fyrlysets räckvidd.

Kap Arkonas gamla fyr.

Ses bäst från land

De båda imponerande fyrtornen är centrum i en ovanlig, spektakulär och mycket intressant fyrplatsmiljö. De, på c:a 40 meters höjd över havet, belägna fyrtornen står inte riktigt allra högst upp på udden, därför syns tornen inte i sin helhet från sjösidan. Fyrplatsen Kap Arkona njuts nästan bäst inifrån land – från den lilla byn Putgarden (ej att förväxla med färjehamnen på Fehmarn) där alla som vill besöka Kap Arkona måste parkera och sedan gå eller åka miniatyråget "Arkona-expressen" den sista dryga kilometern upp till fyrtornen. Men vill man se fyrplatsen och klipporna från sjösidan finns det båtturer "Kaprundfarten" från den lilla fiskehamnen i Vitt, ett stycke öster om Kap Arkona.

Kap Arkona besöks heller inte bara för fyrarnas skull. Naturen med de höga kritklipporna och dess växtliv lockar många och intresserade av hedniska riter

och gamla kultplatser besöker gärna reserterna av tempelfästningen Slawenburg. I många år var denna höga udde centrum för ranernas kult där den fyrehövdade guden Svantevit dyrkades. Ända fram till danske kungen Valdemar den stores erövring av Rügen 1168 sägs detta hedniska tempel ha varit aktivt.

Ett särskilt kommunalägt bolag Tourismus Kap Arkona är det som öppnat upp och nu driver fyrplatsen som en sevärdhet med en rad delar, de båda fyrtornen och flera olika andra museer och utställningar. År 2004 öppnades även den östtyska folkmarinens väldiga bunkeranläggning som är insprängd i udden för visningar.

Schinkels torn

Schinkelfyren på Kap Arkona byggdes 1826-27 och tändes 1828. Näst Travemünde är detta den äldsta fyren vid tyska östersjökusten. Tornet är 19,3 meter högt.

Carl Friedrich Schinkel (1781-1841) var en av det tidiga 1800-talets stora arkitekter i Preussen och ritade många kända nyklassicistiska byggnader i Berlin och Potsdam. Han gjorde också ritningar till en omgestaltning av Akropolis i Aten till grekiskt kungapalats som dock aldrig kom till utförande.

Fyren på Kap Arkona med sin kvadratiska form och tre väl tilltagna vå-

Lanterninen, gamla fyren.

Nya fyren med sitt fyrkantiga fundament och runda torn.

ningar blev dock ett mycket fint bidrag av Schinkel i det väldiga galleri av stilar och lösningar som alla världens fyrtorn tillsammans utgör.

Schinkelfyren är idag ett museum men har också blivit en populär vigsel-lokal.

Den nya fyren

Men relativt snart efter att den av sjöfar-ten efterlängtrade fyren på Kap Arkona tänts stod det klart att fyren inte var till-räckligt ljusstark. Därför byggdes 1901-02 ett nästan dubbelt så högt torn intill Schinkelfyren. Den 1 mars 1905 togs den gamla fyren ur drift

Det nya tornet är 35 meter högt och byggt i tegel på en granitsockel. Ända fram till 1995 var det samma ljus som lyste från Kap Arkonas nya fyr. Den ro-terande linsen ser till att fyren var 17:e sekund sänder ut tre blixtrar.

Från utsiktsplattformen har man fri utsikt över hela Rügen och klara dagar ses kritiklipporna på den danska ön Mön,

den del av Skandinavien som ligger när-mast Kap Arkona.

Svenske kungens trappa

Från fyrplatsen leder en imponerande trappa med 230 steg ner till vattenlinjen, 42 meter nedanför klinten. Den lät byg-gas 1741-43 åt Sveriges tyskfödde kung Fredrik I, alltså långt innan det fanns nå-gon fyr på udden.

Trappan förbättrades inför ett besök av Preussens kung Fredrik Vilhelm III år 1833 men förstördes helt av en storm-floed 1953. Trappan återinvigdes 1995.

Portaldetalj, nya fyren.

Svenske kungens trappa.

På platsen för trappan var också det tyska fästet för den första telegrafkabeln i Östersjön mellan Tyskland och Sverige som drogs 1865.

Dubbelbunkrar

På Kap Arkona finns även två gamla militära bunkrar som kan beses: Den äldre mindre bunkern anlades redan på naziti-

Rügens branta klippor med delar av försvarsanläggningar.

den och användes på DDR-tiden för att husera 6:e kustgränsbrigaden.

Den större bunkern byggdes dock så sent som på 1980-talet, för att härbärga en mängd marinsoldater ur DDR:s Volksmarine. Bunkerns golvyta är ungefär 2 000 kvadratmeter.

Info-tavla över bunkieranläggningen.

PRAKTISKT;

Ta sig dit: Kap Arkona ligger längst norrut på ön Rügen på tyska östersjökusten. Till hamnen i Sassnitz där färjorna från Sverige kommer in är det ungefär 25 kilometer. Rügen har ett stort utbud av övernattninng men förbokning av logi rekommenderas under juli och augusti.

Öppet: Fyrplatsområdet är tillgängligt dygnet runt men tornen samt de olika museerna och utställningarna har öppet dec-mars 11-17, april-maj 11-16, juni-september 10-18, oktober 11-16. November stängt.

Parkering vid den lilla byn Putgarten, en dryg kilometer från fyrplatsen. Från parkeringsplatsen (avgift) kan man antingen åka med "Arkonabanan" som är ett sånt där litet "stadståg" som brukar finnas i vissa turiststäder och i parkanläggningar/sevärdheten eller gå genom den ganska pittoreska nordtyska bondbyn, vilket är trevligt.